

ÇORUM İSKİLİP'TE GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AKTARILAN BİR MİRAS: AHŞAP OYUNCAKLAR

A HERITAGE THAT PASSED FROM PAST TO PRESENT IN CORUM ISKILIP: TOYS CRAFT
ОБЛАСТЬ ЧОРУМ: ДЕРЕВЯННЫЕ ИГРУШКИ КАК НАСЛЕДИЕ ИЗ ПРОШЛОГО

Gamze KARAMAN*

Yrd. Doç. Dr. Emine NAS**

ÖZET

Oyuncaklar, gerek basit halk sanatı ürünü, gerekse gelişmiş sanayi ürünü olarak toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerini yansıtan birer kültür ögesi durumundadırlar. Geleneksel Anadolu oyuncakları, yaşam biçimine bağlı gelişen tipolojisi ile geçmişten günümüze çocuk oyun kültüründe önemli bir yere sahiptir. Günümüzde hızla değişen çocukluk imgesi ve oyuncak kültürü kavramları içinde geleneksel oyuncakların varlığı giderek kaybolmaktadır. Çalışmada, doğal hammaddelerle üretilen ve çocukta yaratıcılığın gelişmesine katkıda bulunan Çorum ili İskilip İlçesi geleneksel ahşap oyuncaklarının tanıtımının yapılarak, Anadolu oyuncakçılığı literatürüne kültürel bir kanıt sunmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Çorum, kültür, oyuncak, geleneksel, ahşap işçiliği.

ABSTRACT

Toys, whether simple product of folk arts as well as the product of advanced industrial societies, a cultural component that reflects as social, cultural and economic features. Due to the lifestyle typology, traditional Anatolian toys have an important role in children play culture with the past and the present. Today's rapidly changing image of childhood toys and traditional toy culture in the presence of the concepts gradually disappearing. In the study, it is aimed to introduce the Corum province of district Iskilip traditional wooden toys craft, which is produced with the natural raw materials and contributed to the development of children creativity and to provide cultural evidence with the literature of Anatolian toys craft.

* Selçuk Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Eğitimi Bölümü Dekoratif Ürünler ve Çiçek Eğitimi Ana Sanat Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi - Konya / TÜRKİYE

** Selçuk Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Eğitimi Bölümü Dekoratif Ürünler ve Çiçek Eğitimi Ana Sanat Dalı - Konya / TÜRKİYE

Key Words:

Corum, culture, toy, traditional, wooden works.

РЕЗЮМЕ

Игрушки, будь то в виде продуктов несложного народного творчества, или в виде продуктов промышленной индустрии, являются элементами жизни, выражающие специфические культурные и экономические своеобразия общества. Традиционные анатолийские игрушки занимают особое место в игровой культуре детей, которое непосредственно связано с местом игрушек в жизни детей, а также развивающейся типологией игрушек. В современном мире мы наблюдаем бурное развитие детства, и исчезновении традиционных игрушек из культурной жизни детей. В статье делается попытка к введению в литературу названий изданий детских игрушек, приготовленных из естественного сырья в селе Искипир Чорумского района.

Ключевые Слова:

Чорум, культура, игрушка, традиционный, мастерство древесины.

1. Giriş:

Oyuncak; çeşitli malzeme ve tekniklerle, yetişkinler veya çocukların kendilerince yapılan, tek ya da grup olarak oynanabilen, çocuğun hayal dünyasını geliştiren, onu eğlendiren, eğiten, paylaşımcı yapan nesnelere (Özhan 2005: 231-232.). Çocuklar için bir oyun aracı olarak görülen oyuncaklar, onları gerçek yaşama hazırlayarak yaşamla yüz yüze gelmelerini sağlayan materyallerdir. Bireyin toplum ve çevreyle olan ilişkilerini düzenleyen araçlar sistemi olarak da düşünülebilir (Yavuzer 1999:196.). Oyuncaklar, genellikle yetişkin insanların kullandıkları eşyaların minyatürleştirilmiş şeklidir (Ergün 1980: 107-108.). Çocukların bireysel ya da grup olarak oynadıkları, oynarken duygu alışverişi kurdukları ve özdeşleştikleri nesnelere. Bu bakımdan; çocuk yaşamının temel bir bileşeni durumundadırlar. Çocuğun sosyal ve kültürel hayatında; kişilik ve yeteneklerinin gelişmesine fırsat yaratarak onu erişkin dünyasına hazırlamaya yardımcı unsurlar olarak önemli bir rol oynarlar.

Oyuncaklar günümüzde çok çeşitlidir. Farklı maddelerden yapılmış, farklı renklerde ve farklı özelliklerde olabilirler. Çocuğun gelişim süreçlerine göre; zihinsel, fiziksel, sosyal ve kültürel özellikleri destekleyici nitelik taşımalarıdır.

Aynı zamanda; çocukta merak uyandırmalı, kasları çalıştırmalı, girişimciliği ve düş gücünü arttırmalı, çocuğu problem çözmeye yönlendirmeli, yaratıcı ve aktif bir uyarı olanağı sağlamalıdır. (Galligan 2000: 169–76, Russ 1998: 469–80.).

Gerek bir oyun aracı gerekse bireyin yaşamında kişisel kazanımlarını en verimli aldığı evre sayılabilen çocukluk döneminin vazgeçilmez nesnesi olan oyuncakların insanlık tarihi içindeki yerine bakıldığında; bir yandan çocukluğun

toplumsal tarihine referans olurken bir yandan da insanlığın toplumsal tarihi, sanayi, bilim, teknoloji, kültür, sanat ve eğitim tarihi araştırmalarına kaynak olduğu görülmektedir (Yalçinkaya 2002: 98.).

Bu bağlamda; insanlığın takipçileri olduğu düşünülen oyuncaklar; hem toplumların halk sanatı nesnelere, hem de geçmiş yaşam biçimlerinin, tasarımlarının ve formlarının kayıtları olarak değerlendirilebilir (Onur 2002: 14.).

Arkeolojik araştırmalara göre popüler anlamıyla tarihte bilinen ilk oyuncakların Mısırlılara ait olduğu ve zengin bir oyuncak repertuarının bulunduğu bilinmektedir. İÖ. 5. yüzyılda Mısırlı çocukların tahta atlarla oynadıklarına dair bilgiler edinilmiş, İÖ. 2. yüzyılda ise Mısır'da topaç, misket oynandığı kanıtlanmış ve yine aynı dönemlere ait Firavun mezarlarında oyuncak bebekler bulunmuştur (Tuttle 1999: 28.). Yeraltı mezarlarından çıkarılan Eski Mısır kültürüne ait oyuncaklar, ölümlerin oyuncaklarıyla beraber gömülmesi geleneğine ve birçok kültürde görülen oyuncak ile dinsel nesne ilişkisine örnek oluşturmaktadır (Cross 1997: 13.).

Mısır uygarlığı ile birlikte, Mezopotamya, Yunan ve Roma uygarlıklarında da oynanan antik oyuncakların çoğu birbirlerine benzer özellikler taşımakta olup; üretilen çingiraklar, eklemli bebekler, elle sürülen ve üzerine binilen hayvanlar, minyatür yaşam alanları, mobilyalar ve bilyeler oynayan kişiye aynı hazları yaşatmıştır (Tuttle 1999: 29.).

Tarihsel süreç içinde; önceleri taştan, kemikten, kurutulmuş meyveden, mumdan, kilden, tahtadan daha sonra kumaştan ve dövme demirden yapılan oyuncakların sadece ait oldukları dönemin toplumsal-kültürel koşullarını değil, ekonomik özellikler ve sanayi gelişimini de yansıttığı saptanmaktadır (Ak 2006: 42-43.). Buna bağlı olarak ilk oyuncak üretimleri; toplumun yaşam çevresinde bulunan malzemeler veya üretilen malzemeler doğrultusunda gelişim göstermiş ve 18. yüzyılda başlayan Sanayi Devrimi oyuncağın gelişiminde bir dönüm noktası oluşturarak, oyuncak sektörünün hızlı ilerlemesini sağlamıştır.

Oyuncağın Anadolu'daki tarihi gelişimi incelendiğinde, yapılan arkeolojik kazılardan elde edilen bulguların varlığı önem kazanmaktadır. Örneğin; Kargamış'ta bulunan Hititler'e ait çocukların aşık kemiği ve topaç oynarken tasvir edildiği kabartmalar, Troya'da bulunan at heykelticikleri, Gaziantep'te İÖ. 2000 yıllarına ait bronzdan yapılmış kağrı ilgi çekicidir. Osmanlı döneminde ise; salıncak, dönme dolap, atlıkarınca gibi büyük boy oyun nesnelere oldukça gelişmiş olduğu, bayramlarda ve özel günlerde düzenlenen törenlerde bu oyuncakların çeşitli yarışmalar ve oyunlarda kullanıldığı Avrupalılar tarafından 16. ve 17. yüzyıllarda yayınlanan resimlerden anlaşılmaktadır (Özhan 1997:235-236.).

Zengin bir oyuncak kültürüne sahip olan Anadolu'nun 10. yüzyılda Türklerin eline geçmesinden sonra da oyuncak geleneği, kültür aktarımı yoluyla

günümüze kadar gelmiştir. Türklerin Orta Asya'da oyuncak bebek yaptıkları, ancak sonrasında İslamiyet'in etkisiyle bu geleneği bıraktıkları, Anadolu'ya geldikten sonra da Selçuklu ve Osmanlı İmparatorlukları döneminde küçük zanaat ustalarının oyuncak geleneğini sürdürdüğü bilinmektedir (Önder 1986: 14, Akbulut 2009:183.).

Oyuncakçılığın Anadolu'da örgütlü bir işkolu olarak ilk defa 17. yüzyılda Eyüp'te belirdiği söylenebilir. 17. yüzyıldan başlayarak üç yüzyıl boyunca devam eden Eyüp oyuncakçılığı, bu zaman içerisinde ihtiyacı belirli ölçülerde karşılamıştır. Osmanlılar zamanında önemli bir yerleşim olan Eyüp, devletin halkla ilişkiye geçtiği tören, sünneti doğum ve kutlamaların yapıldığı bir merkez durumundaydı. Bu nedenle çarşıların ve dolayısı ile de oyuncak üretimi yapan esnafın yoğunluğu Eyüp Sultan Cami çevresinde oluşmuştur (Geleş 2005: 164.).

Eyüp oyuncaklarının en önemli özelliklerinden biri; tamamıyla atık malzemenin değerlendirilmesi üzerine temellendirilmiş olmasıdır. Tahtakale'nin tahta artıkları ve sobacıların artık tenekeleri; Sütlüce Mezbahasından atılan deri ve bağırsak fazlası; Kâğıthane ile Alibeyköy derelerinin biriktirdiği kilin kullanılmasıyla, Eyüp oyuncaklarının temel malzemeleri elde edilmiş oluyordu. Çoğunluğunu ahşap oyuncakların oluşturduğu Eyüp oyuncakları; üstüne ayna parçaları yapıştırılmış renkli küçük testiler, sürahiler, bardaklar, teneke zilli tefler, davullar, darbukalar, arabalar, padişah kayıkları, beşikler, topaçlar, kaynana zırlıtları, düdüklükler, minik yayıklar, hacıyatmaz, şakşak gibi zengin bir yelpazede üretiliyordu.

Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde Eyüp'teki 100 oyuncak dükkânından ve 105 oyuncak ustasından söz etmektedir. Eyüp'te ilk oyuncağın, Dökmeci Hasan Ağa tarafından yapıldığı bilinmektedir (Onur 2002: 13-25.). "Tükrüklü Oyuncakçı" adı ile anılan Hasan Ağa'dan sonra, Gümüşsuyu'lu Darbukacı Halil Efendi ve Küçük İsmail Efendi oyuncakçı dükkânları açarak, bu sanatın yayılmasına hizmet etmişlerdir (Tilgen 1959: 19.). Yerli ustalarla birlikte Türkiye'de yerleşik yabancı ustalar da kendi ülkelerinde edindikleri ahşap işçiliğini bu alanda sergilemişlerdir.

Ahşaba dayalı oyuncak üretimi, hiç kuşkusuz Türk oyuncak sanayisine de kaynaklık etmiştir. Cumhuriyet'in ilanı sonrasında yabancı üreticilerin kataloglarını kaynak alan yerli üreticiler, burada gördükleri farklı ahşap oyuncakları ve *Meccano* gibi metalden yapılmış ürünleri yine ahşaba uyarlayarak üretmişlerdir (Akyürekli, 2002: 175). Zamanla gelişen oyuncak endüstrisine paralel olarak oyuncak dükkânları ve oyuncak için özelleşmiş pazarlar 18. yüzyıldan itibaren belirgin biçimde kendini göstermiştir (Burton 1996: 1-21.).

1950'li yıllara kadar süren Eyüp oyuncakçılığı, endüstrinin gelişmesi ile lastik mukavva ve plastik maddelerden yapılan seri üretim oyuncaklardan olumsuz yönde etkilenmiştir. İlerleyen makina teknolojisi, çocukların ilgisini

çeken mekanik oyuncakların piyasaya çıkmasına neden olmuştur (Sapmaz 1976: 8.). Bu bağlamda; doğal malzemelerden üretilen, yaratıcılık ve toplumsallaşmaya hizmet eden geleneksel oyuncakların yaşam alanı kısıtlanmaya başlamıştır.

Bu durum; özellikle doğada zengin bulunan ve şekillendirilmesi kolay bir hammadde olan ahşaptan yapılan oyuncakların gelişimini yavaşlatmıştır. Anadolu'da bir halk sanatı olarak başlayan ve zamanla sektörleşen ahşap oyuncaklar; çocuğun hayal dünyasını geliştiren, yaşam alıştırmaları yapabileceği bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla yaratıcılığa ve toplumsallaşmaya hizmet eder.

Kültürel bir el sanatı ürünü olan ahşap oyuncaklar, tarih içerisinde çeşitli sosyal ve toplumsal ihtiyaçlara göre değişerek varlığını sürdürmeye çalışmıştır. Geçmişte var olmuş, bugün de yaşamakta olan geleneksel Anadolu ahşap oyuncakları; beşik, sandalye, masa, dolap, düdük, iki ve dört tekerlekli önden çekmeli arabalar, yürüteç, topaç, çingirak, cambaz, def, darbuka, davul gibi genellikle yetişkinlerin kullandığı çeşitli eşyaların minyatürize edilmiş biçimlerinden oluşmaktadır.

Günümüzde; Eyüp oyuncakçılığı ile birlikte Anadolu'nun çeşitli yörelerinde de geleneksel ahşap oyuncak yapımı giderek azalan üretimler ve taleplerle devam ettirilmeye çalışılmaktadır. Son yıllarda Tarih Vakfı, Türkiye İş Kurumu ve AB işbirliği ile gerçekleştirilen projeler Eyüp oyuncakçılığının yeniden canlanmasına ve bir istihdam alanı yaratılmasına imkân sağlarken, diğer yörelerde yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olan geleneksel oyuncaklar ve ustaların varlığı ne yazık ki ihmal edilmiştir.

Bu sebeple araştırmada, Çorum iline bağlı İskilip ilçesinde devam etmekte olan geleneksel ahşap oyuncakçılığı ele alınmıştır. Anadolu yöresel oyuncakçılığına somut bir örnek teşkil eden İskilip ilçesinde ahşap malzemeye dayalı olarak sürdürülen oyuncakçılık, geleneksel Anadolu oyuncak tipolojisine ve üslup özelliklerine katkıda bulunması bakımından önem taşımaktadır.

1. Çorum İli İskilip İlçesinde Ahşap Oyuncaklar:

Çorum, Anadolu'nun iç kesimlerini Karadeniz kıyılarına bağlayan yollar üzerinde bulunan, Paleolitik Dönemden başlayarak yerleşime sahne olan, tarihin ilk organize devleti Hititlerin başkenti Hattuşaş'a ev sahipliği yapmış, Roma, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde yerleşim alanı olma özelliğini devam ettirmiş bir Anadolu kentidir. (Günay 2007: 88.). Adının kökeni ile ilgili olarak ise, yazılı literatüre geçmiş pek çok tarihi rivayet ve yazılı bilgi bulunmaktadır (Anonim 2003: 247-275). (Fotoğraf No.1).

Çorum'a 56 km. olan İskilip ilçesi, İç Anadolu ve Karadeniz bölgesinin birleştiği sınırlarda geçiş bölgesi durumundadır. İÖ. 5000–4000 yıllarına inen geçmişi içinde Boğazköy ve Alacahöyük gibi eski yerleşimleri de barındıran

İskilip, önemli bir tarih ve kültür birikimine sahiptir (İlter 1992:2.) (Fotoğraf No.2).

Fotoğraf No 1: Çorum ili genel görünüm.

Fotoğraf No 2: İskilip İlçesi genel görünüm.

(Yiğit İ.: (2009).*Tarihe Işık Tutan Çorum Fotoğrafları*, Çorum).
(www.iskilipiyiz.com arşivinden).

İskilip ilçesinde kültür tarihi Osmanlıların bu bölgeye hâkimiyeti ile gelişme göstermiştir. Türk kavimlerinin Orta Asya'dan kopup gelen göçleri ile çeşitli kültürler bu bölgede etkilerini göstermiştir. Osmanlı-Türk kültürü ilçede medrese, kütüphane ve sanat dallarının gelişmesinde baş etken olmuş ve bu durum Cumhuriyet Dönemine kadar sürmüştür (www.iskilip.bel.tr, 2011).

El sanatları yönünden bir hayli zengin olan ilçede; deri işlerinden ayakkabıcılık, semercilik, metal işlerinden *bakırcılık*, *kalaycılık*, dokuma

işlerinden *sepetçilik, hallaçlık, ağaç işlerinden oyuncakçılık ve ahşap ev eşyası yapımı* devam etmektedir.

Bu el sanatları içinde, zengin ürün yelpazesi ile ağaç işçiliği öne çıkmaktadır. Günlük yaşamda kullanılan eşyalar ile birlikte çocuk oyuncaklarının da yapıldığı bu alanda; *sepet (çift), küfe(heğ), kulp, bilye, pul, köpeç, şekerlik, tokmaklı kağrı, gındırcak, pıt pıt tahtası* gibi yöresel kültürün taşıyıcısı durumunda ahşap eşyalar üretilmektedir. Çevre il ve ilçelerden çok sayıda ziyaretçisi olan ilçede; yöredeki insanların daha çok ahşap mutfak eşyalarına ilgi duyduğu yerli ve yabancı turistlerin ise oyuncaklara talep ettiği belirlenmiştir.

İlçede ahşap oyuncak yapımı, sadece bir usta tarafından devam ettirilmektedir. Çobanlık ile meslek hayatına başlayan, çöpçülükten, nikâh memurluğuna, zabıta müdürlüğünden tahsildarlığa kadar birçok iş kolunda çalışmış olan 61 yaşındaki Ali Osman Almalı, emekli olunca ilçede yaygın olarak yapılan ve çocukluk hayali olan ahşap işçiliğine gönül vermiştir (A. Osman Almalı,1951) (Fotoğraf No.3).

İskilip'te 200 yıllık tarihi geçmişi ile semerciler, ayakkabıcılar ve ahşap ustalarının mekânı olan *Salilerbaşı Arastasındaki* küçük atölyesinde ahşaba hayat veren usta; mesleği dedesi Kadir Almalı'dan (1311–1971) öğrenmiştir. Küçük yaşta bu aile mesleğine gönül vererek gözlem ve el becerisi ile ağaç oyma sanatı öğrenen usta, yörenin geleneksel çocuk oyuncakları ile birlikte mutfak eşyaları da üretmektedir (Fotoğraf No.4).

Fotoğraf No 3: Ali Osman Almalı

Fotoğraf No 4: Üretilen oyuncaklardan görünüm.

Üretimde kullanılan hammadde yöreden sağlanmakta olup, ceviz ve çam başta olmak üzere her çeşit ağaç kullanılmaktadır (Fotoğraf No.5). Atölyenin arka kısmında, kesim, şekillendirme ve renklendirmeden oluşan üretim gerçekleştirilmekte olup, ön kısımda ürünlerin teşhiri ve satışı yapılmaktadır.

Fotoğraf No 5: Kullanılan hammadde.

Fotoğraf No 6: Ağaç torna makinesi.

El işçiliği ile yapılan oyuncaklarda; ağacı yontarak şekil vermek için torna makinesi, yüzey düzeltmede taşlayıcı ve zımparalayıcı, rendeleme ve inceltme işlerinde el planyası ve planya bıçakları, delme ve birleştirmede testere ve matkap, detay süsleme ve oyma işleri için ahşap torna kalemleri kullanılmaktadır (Fotoğraf No. 6-7-8). Üretilen oyuncaklarda karışık desenler ve renklerden kaçınılarak, yörenin geleneksel oyuncaklarında var olan basit geometrik motiflere dayalı sade renklendirmeler yapılmakta olup, üslup özelliği değiştirilmemiştir.

Fotoğraf No 7: El planyası.

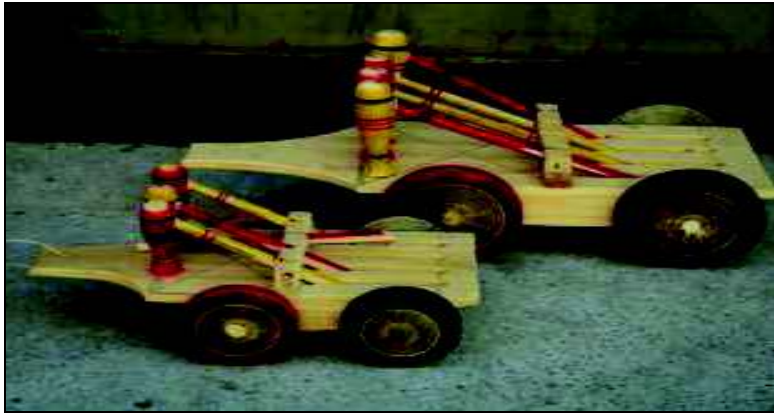

Fotoğraf No 8: Matkap.

Renklendirmede, yöreye özgü *Arsena sakızı* olarak bilinen çam ağacı reçinesi kullanılmaktadır. Yörede yaygın olarak kullanılan doğal reçineler çam ağaçlarının kabuklarının özel bir bıçakla çizilmesiyle elde edilir. Yılda birkaç kez

toplanan çam reçineleri kaynatılıp, yumuşatıldıktan sonra renk pigmenti içeren maddelerle karıştırılarak oldukça sağlam ve kalıcı boyalar elde edilmektedir. Kullanılan renkler ise; kırmızı başta olmak üzere, sarı, yeşil, mavi ve siyahtır (A. Osman Almalı, 1951).

Üretimde yer alan en gözde oyuncak, *tokmaklı araba* yöresel adı ile *tokmaklı kağın*dır. Dört tekerlekli ve önden ipe çekmeli olarak hareket eden araba yöreye özgün geleneksel bir oyuncaktır (Fotoğraf No.9). Gövdesi düz satırlı ve dikdörtgen biçimlidir. Yüzeyin üst kısmında yan yana dört adet uzun kesikler bulunmaktadır. Bu kesiklerin iç kısımlarına, tornada şekillendirilen uzun tokmaklar yerleştirilir ve arka tekerleğin dingili üzerine vev olarak eşit aralıklarla küçük ağaç parçaları monte edilir. Tekerlek döndükçe bu parçalar, sıra ile tokmakların uç kısımlarına değerek havaya kaldırmakta, dolayısı ile hareket ve ses oluşmaktadır (Fotoğraf No.10). Önden çekmeli bir oyuncak olan tokmaklı araba eğlenceli kullanımı ile halen yöre çocukları ve turistler için popüleritesini korumaktadır.

Fotoğraf No 9: Tokmaklı araba genel görünüm.

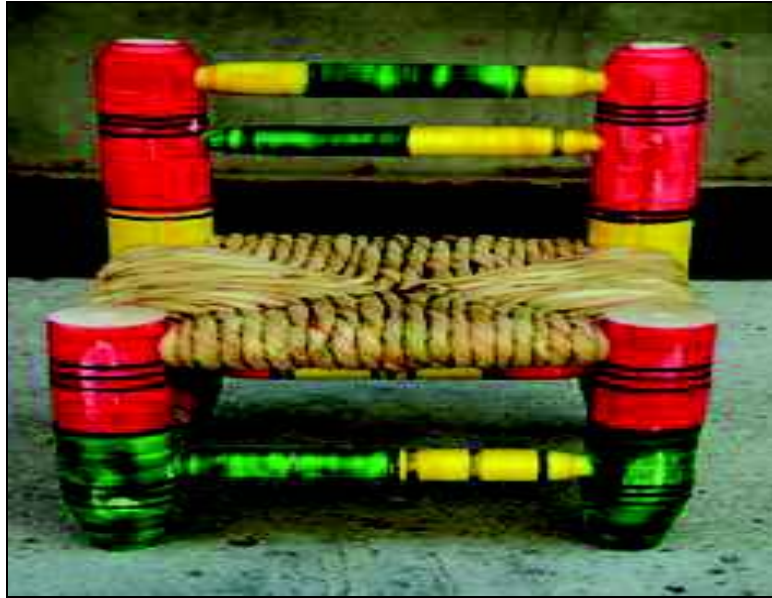
Fotoğraf No 10: Tokmaklı araba üstten görünüm.

Tokmaklı araba ile birlikte; yuvarlak satırlı çubuklardan hazırlanan sallanan beşik, yeni yürümekte olan çocuklar için dört tekerlekli yürüteç ve

oturma kısmı hasır örgü olan oyuncak sandalye de üretilmektedir (Fotoğraf No. 11-12-13). Yapılan üretimlerde, oyuncakların karakteristik özelliklerinin bozulmamasına dikkat edilmekte ve gelenekselin dışına çıkılmamaktadır.

Fotoğraf No 11: Beşik.

Fotoğraf No 12: Sandalye.

Fotoğraf No. 13: Yürüteç.

3. Sonuç:

Geleneksel oyuncaklar, aile bireyleri ile oynanabilir olması açısından kuşaklararası paylaşımı, yaşlıları ile oynanabilmesi açısından ise arkadaşlık duygu ve paylaşımının yaşanılmasına olanak sağlamaktadır (Yalçın 2006: 66.). Gerek basit bir halk sanatı ürünü, gerekse gelişmiş bir sanayi ürünü olarak oyuncaklar; toplumların kültürlerine, inanışlarına, yaşadıkları coğrafyaya, dillerine, ırklarına göre farklılıklar göstermekte, ait oldukları çağın, dönemin, toplumun, yörenin kültürel değerlerini yansıtmaktadır. Yapan ustanın yapmaktan, oynayanın da oynamaktan zevk aldığı yerel oyuncaklar halkın yaratıcı gücü, zekâsı ve ustalığını göstermektedir.

Her kültürün kendi oyun ve oyuncağını yarattığı ve oyuncakların diğer birçok şey gibi zaman akımlarını yansıttıkları düşünüldüğünde, oyuncağın *kültürel bir iletişim aracı* olduğu fikri kuvvetlenmektedir.

Bu kültürel etkileşim alanında Anadolu oyuncaklarının başlıca özellikleri; dayanıklılık bakımından ahşaptan yapılması, hareketli ve ses çıkaran özelliğe sahip olmasıdır. Bu durum; Anadolu yaşam biçimine bağlı olarak, çocukların bahçe, yayla, tarla, sokak gibi açık havada oyun oynama alışkanlıkları ile şekillenmiştir. Günümüzde de halen devam eden bu oyun alışkanlıklarına İskilip İlçesi gibi bazı yörelerde üretilen yerel oyuncaklar eşlik etmektedir.

Ancak zaman içinde aynı kültür içindeki kuşak farklılıkları, modern topluma geçiş ve sanayileşme, oyuncakları gün geçtikçe daha çok gerçek yaşamdaki tiplerine yakın kılmıştır. Çocukların günümüzdeki oyuncakları ise, sanayileşme ve teknolojinin gelişmesi ile çoğunlukla kontrolden çıkmış, hızlı

tüketime yönelik endüstri ürünleridir. Bu oyuncaklar gelişim, sağlık, eğitim-öğretim ve psikolojik yönlerden ciddi kaygıları da gündeme getirmektedir.

Küreselleşme ve buna bağlı olarak değişen toplum yapısı karşısında yerini yavaş yavaş endüstri kültürü oyuncaklara bırakan yöresel oyuncaklar; geleneksel özellikleri ve kullanım biçimleri ile beraber günümüz yaşam biçimi içinde varlıklarını sürdürememektedir. Buna bağlı olarak oyun kültürü ve çocukluk imgelerinin de değişimi paralel olarak ilerlemektedir. Günümüz oyuncak pazarı için en önemli tüketici grubunu oluşturan çocuklar için geleneksel oyuncakların daha ilgi çekici hale gelerek talep görmesi, şüphesiz eğitim ve sürdürülebilir güncel uygulamalar ve kapsamlı disiplinler arası çalışmalarla mümkün olabilecektir.

KAYNAKLAR

- AK Duygu: (2006). *Oyun ve Oyuncak Kavramlarının Tarihsel ve Kültürel Değişimine Endüstriyel Tasarım Açısından Bir Bakış*, Eskişehir. (Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.)
- AKBULUT Hasan: (2009). "Gelenekselden Dijitale, Mekândan Uzama Oyun Kültürü", *Dijital Oyun Rehberi: Oyun Tasarımı, Türler ve Oyuncu*. (Der. Mutlu Binark, Günseli Bayraktutan Sütçü, Işık Barış Fidaner), İstanbul, Kalkedon Yay., s. 25-81.
- AKYÜREKLİ Ramiz: (2002). "Oyuncakçılığın Doğuşu ve İnkişafı", *Oyuncaklı Dünya*, (Haz. Bekir Onur), Ankara, Dost Yay., s. 172-190.
- ANONİM: (2003). *Çorum İl Yıllığı*, Çorum, Tepe Ofset.
- ANONİM: (1973). *Cumhuriyetin 50. Yılında Çorum*, (1973 İl Yıllığı), Çorum.
- BURTON Anthony: (1996). *Children's Pleasures, Books, Toys and Games from the Bethnal Green Museum of Childhood*, London, V&A Publications.
- CROSS Gary S.: (1997). *Kids' Stuff: Toys and the Changing World of American Childhood*, Harvard University Press, Cambridge, <http://www.highbeam.com/doc/1G1-20175744.html> (16.02.2010).
- ERGÜN Mustafa: (1980). "Oyun ve Oyuncak Üzerine-1", *Milli Eğitim Dergisi*, Ankara, S.1, Haziran, s. 102-119.
- GALLİGAN A.C.: (2000). "That Place Where We Live: the Discovery of Self Through the Creative Play Experience", USA., J Child Adolesc Psychiatr Nurs, Boston Children's Services, MA.
- GELEŞ Fadime: (2005). "Eyüp Oyuncakçıları", *Eyüp Sultan Sempozyumu I-VIII: Tebliğler*, İstanbul, s. 162-169.
- GÜNAY Semra: (2007). "Gelişmekte Olan Çorum Turizmi: Büyük Potansiyel, Yetersiz Tanınmışlık ve Umut Veren Turist Tatmini", *Ege Coğrafya Dergisi*, İzmir, S. 16, s. 87-101.
- İLTER Fügen: (1992). *Bir Anadolu Kenti İskilip*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- İLTER Yiğit: (2009). *Tarihe Işık Tutan Çorum Fotoğrafları*, Çorum, Çorum Belediyesi Kültür Yay.
- ONUR Bekir: (2002). *Oyuncaklı Dünya*, Ankara, Dost Yay.

ÖNDER Nabey: (1986). "Türkiye'de Oyuncakçılık", *Folklor Halkbilim Dergisi*, C. 4, S. 35, s. 14-18.

ÖZHAN Mevlüt: (1997). *Türkiye'de Çocuk Oyunları Kültürü*, Ankara, Feryal Matbaası.

RUSS S.W.: (1998). *Play, Creativity, and Adaptive Functioning: Implications For Play Interventions*, USA., J Clin Child Psychol; 27, Psychology Department, Case Western Reserve University, Cleveland.

SAPMAZ Neriman: (1976). "Oyuncağın Tanımı ve Tarihçesi", *Meslekî ve Teknik Öğretim Dergisi*, Ankara, Şubat, Yıl: 24, S. 276, s. 7-10.

TİLGEN Nurullah: (1959). "Eyüp Oyuncakçıları", İstanbul, *Türk Folklor Araştırmaları*, S. 121, C. 6, Y. 11, s. 19-20.

TUTTLE Kimberley: (1999). (Margritte of Ravenscroft), **Toys in the Middle Ages**, İstanbul, Published on Stefan's Florilegium.

YALÇIN Hülya: (2006). "Eyüp Oyuncakları Müzesi", *Eyüp Sultan Sempozyumu VIII Tebliğler (7-9 Mayıs)*, İstanbul, s.64-73.

YALÇINKAYA Tosun: (2002). "Çocukların Sevinci Eyüp Oyuncaklarıydı", *Eyüp Sultan Sempozyumu V, Tebliğler (11-13 Mayıs)*, İstanbul, s. 96-99.

YALÇINKAYA Tuncay: (1992). "Okul Öncesinde Tahta Oyuncaklar", *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 4, İstanbul, s. 229-239.

YAVUZER Haluk: (1999). *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul, Remzi Kitabevi.

[http:// www.iskilip.bel.tr.com](http://www.iskilip.bel.tr.com) (22.11. 2011)

Kaynak Kişi

Adı-Soyadı : Ali Osman Almalı

Doğum Yeri-Yılı : İskilip-1951

Öğrenim Durumu : İlkokul